

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.4.00/21.3075

Šablona: III/2

Sada: VY_32_INOVACE_5IS

Ověření ve výuce

Třída 9. B

Datum: 4. 3. 2013

Pořadové číslo 20

Černé díry

Předmět:	Fyzika
Ročník:	9. ročník
Jméno autora:	Ing. Martin Blatoň
Škola - adresa:	ZŠ Mendelova, ul. Einsteinova 2871
Klíčová slova:	černá díra, gravitační kolaps, akumulace hmoty
Anotace:	Základní informace o černých dírách, jejich vzniku a postupném bádání v této oblasti. Prezentace je doplněna aktivitou a pracovním listem.

ČERNÁ DÍRA

- objekt natolik hmotný, že jeho gravitační pole je v jisté oblasti časoprostoru tak silné, že žádný objekt včetně světla nemůže tuto oblast opustit,
- myšlenka pocházela od anglického geologa - těleso tak masivní, že z něj nedokáže uniknout dokonce ani světlo (1783, John Michell),
- tuto myšlenku podpořil francouzský matematik ve své knize Exposition du Systeme du Monde (1796, Pierre Simon de Laplace),
- teoreticky předpovězena v obecné teorii relativity (1915, Einstein),
- nemůžeme pozorovat přímo, nejde stanovit datum jejího objevu,
- nachází se v centrech galaxií, aktivních galaktických jádrech, v centrech některých kulových hvězdokup.

Obrázek č. 1 Simulovaná deformace obrazu Mléčné dráhy gravitační čočkou černé díry

VZNIK ČERNÉ DÍRY

Gravitační kolaps

u vyzařování hvězdy vznikne nerovnováha a její vlastní hmotnost se stane větší než hmotnost vyzařovaná (pokles tlakového gradientu). Hvězda se zhroutí pod horizont událostí a nevyhnutelně skončí v singularitě.

Akumulace hmoty

v prostoru dochází v důsledku gravitačních sil k nakupování hmoty, gravitační pole takové oblasti sílí – časem se vytvoří horizont událostí, uvnitř kterého musí hmota nevyhnutelně skončit v singularitě.

Srážka těžkých atomových jader

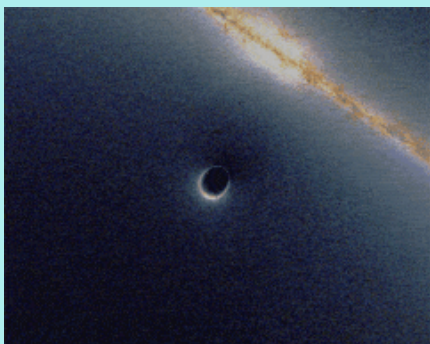
mohou vzniknout miniaturní a mikroskopické černé díry. Tyto srážky simuluje LHC urychlovač, který byl v CERNu uveden do provozu v roce 2008. Takováto černá díra, pokud by vznikla, okamžitě obratem zanikne.

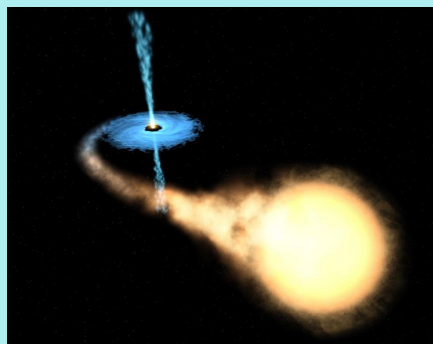
Obrázek č. 2 Kruhový urychlovač částic

Pozorování

- nelze objevit černé díry podle světla, které je vyzařováno nebo odraženo od hmoty v jejich nitru,
- černé díry lze předpovědět pozorováním jevů v jejich blízkosti, (například jevu gravitační čočky a hvězd, které zdánlivě obíhají kolem prostoru, kde není žádná viditelná hmota).

Obrázek č. 3 Gravitační čočka

Obrázek č. 4 Akreční disk

Pracovní list - aktivita

Správně přiřaď: (jméno, letopočet, událost)

- černá díra teoreticky předpovězena v obecné teorii relativity
- John Michell
 - 1783
- 1915
 - Albert Einstein
- vyslovení myšlenky - těleso tak masivní, nedokáže z něj uniknout dokonce ani světlo
 - 1796
 - Pierre Simon de Laplace
 - podpora myšlenky v knize Exposition du Systeme du Monde

Pracovní list

Zkus zodpovědět následující otázky:

1. Vyzkoušej věstvětlit co je černá díra

2. Vyjmenuj alespoň dvě možnosti vzniku černé díry:

Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura:

1. Macháček, M., Fyzika 9 pro základní školy a víceletá gymnázia, 2. vydání. Prometheus. Praha, 1996. ISBN 80-7196-191-3.
2. Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. 2013 [cit 2013-01-14], dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Černá_díra
3. Astronomia, astronomie pro každého [online]. 2013 [cit 2013-01-14], dostupné z: <http://astronomia.zcu.cz/hvezdy/dira/30-cerna-dira>

Obrázky:

Obrázek č. 1 - Akreční disk

dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Accretion_disk.jpg

Obrázek č. 2 - Kruhový urychlovač částic

dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Urychlova%C4%8D_%C4%8D%C3%A1stic

Obrázek č. 3 - Gravitační čočka

dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Black_hole_lensing_web.gif

Obrázek č. 4 - Akreční disk

dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Accretion_disk.jpg

Metodika:

Černé díry – 9. třída

Prezentace slouží k stručnému seznámení s pojmem černá díra, vznikem černých děr, pozorováním těchto jevů, k procvičení a zapamatování probírané tematiky slouží jednoduché aktivity.

1. a 2. snímek	Základní informace.
3. a 4. snímek	Teoretické poznatky (černé díry, vznik černých děr).
5. snímek	Teoretické poznatky (pozorování).
6. snímek	Pracovní list ke kontrole pozornosti (historie).
7. snímek	Pracovní list ke kontrole pozornosti (pokus se vysvětlit některé z pojmů).
8. snímek	Seznam použité literatury a zdrojů.
9. snímek	Metodika.

es_vdg_attract.mpeg

es_PithCreate.mpeg